

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นที่ตั้ง ทำให้ประเทศต่างๆ ในประชาคมโลกต้องมีการเรียนรู้ และก้าวให้ทันกระแสของการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพราะเหตุที่โลกนั้นได้มีการพัฒนาในด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร การโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ ทำให้ทุกประเทศสามารถติดต่อสัมพันธ์กันได้อย่างรวดเร็วข้ามมิติเวลาและสถานที่ ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเร่งเสริมสร้างขีดความสามารถ และศักยภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชนและประเทศโดยรวมเพื่อที่จะทำให้สามารถรู้เท่าทันและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุขในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นั้นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างสมรรถภาพของบุคคล และสังคมใน ส่วนรวม คือ การศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ โดยเฉพาะรู้จักแก้ปัญหา รู้จักหาคำตอบ รู้จักเชื่อมโยงความรู้กับการทำงาน รู้จักแยกแยะ ถูกผิด ชั่ว-ดี และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น^๑

สังคมไทยถือได้ว่าเป็นสังคมชาวพุทธมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในอดีตสังคมไทยได้อาศัยคำสอนวิถีทางวัฒนธรรมหรือประเพณีที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาในการหล่อหลอมและพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดีรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ในสมัยปัจจุบันผลจากการรับเอาอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาทำให้สิ่งต่างๆ เหล่านั้นก็เปลี่ยนไป จนก่อให้เกิดปัญหาและภาวะวิกฤติศรัทธาในพระพุทธศาสนาอันสืบเนื่องมาจากการประทุพผิตย่อหย่อนของพระสงฆ์และการไร้การศึกษาด้านพระพุทธศาสนาของคนในสังคมดังนั้นในสภาพของสังคมปัจจุบันชาวพุทธควรให้ความสนใจกับการศึกษาหลักพระพุทธศาสนาให้มากขึ้นโดยควรที่จะต้องหันมาศึกษาและนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่

^๑ สิบปนนท์ เกตุทัต, การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, (ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒.

สังคมประเทศชาติ ไม่ควรนำศาสนาไป แขนงไว้กับบุคคลหรือกระแสสังคม เพราะเมื่อทำเช่นนั้นชาวพุทธก็จะมีหลักเกณฑ์ในการคิดที่ถูกต้อง^๒

การศึกษานับว่าเป็นการจัดการศึกษาที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนระดับกลาง ให้เป็นผู้มีความสามารถในการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ได้อย่างสมดุล สอดคล้องและเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ โดยจะต้องมีครูผู้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาในการกล่อมเกล่าอบรมสั่งสอนอย่างต่อเนื่องตามพัฒนาการแต่ละวัย เนื้อหาวิชาดังเช่นที่กระทำกันอยู่เป็นส่วนใหญ่ในปัจจุบันมุ่งไปสู่ การสอนวิธีหาความรู้โดยครูต้องเป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการแสวงหาความรู้ รวมทั้งเป็นผู้กระตุ้นและจุดประกายความใฝ่รู้แก่ศิษย์ เพราะสังคมไทยนับวันจะเป็นสังคมที่การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ความรู้จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นทุกวินาทีในขณะที่ความรู้เดิมบางอย่างก็ล้าสมัยในเวลาอันรวดเร็วเช่นกัน ดังนั้น ครูจึงไม่สามารถให้เนื้อหาความรู้ได้ ทั้งหมด แต่นักเรียนจะต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เขาจึงจะก้าวตามทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมจึงจะทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและที่สำคัญสามารถช่วยพัฒนาชุมชนตนเองได้ ดังนั้น จึงต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรต้องการโดยให้ถูกต้องตามจุดเน้นของเนื้อหาวิชา และธรรมชาติของวิชานั้น ๆ การวัดผลและประเมินผลก็ต้องวัดให้ถูกต้องเหมาะสมและควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนดังกล่าวทุกระดับตลอดเวลา การวัดผลและการประเมินผลจึงนับว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญกระบวนการหนึ่ง ของการศึกษาสามารถนำเอาผลมาใช้วางแผนปรับปรุงพัฒนา ติดตามและตัดสินใจทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๓

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ความเป็นไทย มีศักยภาพในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้แบบข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและกำหนดสาระการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ครอบคลุมการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง ๑๒ ปี และโดยการที่พัฒนาคนให้เป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายมุ่งเน้นการนำเอา

^๒ พระธรรมปิฎก, มงคลสาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กิตติวรรณ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕-๑๖.

^๓ บุญชม ศรีสะอาด, และนิภา ศรีโพธิ์โรจน์, การวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา, (มหาสารคาม : โรงพิมพ์ปริดาการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือใน การปฏิรูปการศึกษา ในส่วนที่เป็นระบบการเรียนรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาชาติ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา มีความคิดต้องสำรวจและรวบรวมสื่อการเรียนการสอนศีลธรรมจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อจัดทำเป็นหนังสือและนำสื่อการสอนศีลธรรม สำหรับแหล่งข้อมูลอ้างอิงให้ครูสอนและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสามารถเลือกสรรใช้ประโยชน์จากสื่อดังกล่าวในการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาโดยไม่ต้องลงมือผลิตเองซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาต่อการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมของประเทศ และในการรวบรวมนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนและสื่อการสอนศีลธรรมของครูในสถานศึกษา นวัตกรรมและสื่อการสอนพระสงฆ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อต่าง ๆ ที่เป็น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยู โทเทคส์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือตัวกลางที่ชวนแนะนำ ถ่ายทอดข้อมูลความรู้จากผู้สอนหรือแหล่งความรู้ไปสู่ผู้เรียนเป็นสิ่งที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น^๔

อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ที่ผ่านมามีปัญหา คือ การสอนวิชา พระพุทธศาสนา ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาบางส่วนยังขาด ความรู้ความเข้าใจในการวัดผลประเมินผล และขาดเทคนิคการสอนใหม่ๆ และเน้นเนื้อหา มากกว่าการปฏิบัติ นักเรียนจึงไม่ซาบซึ้งในหลักธรรมที่จะนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรมและคุณภาพทางจิต จึงมักจะส่งผลออกมาว่าเยาวชนไทยขาดระเบียบวินัย ติดยาเสพติด ก่อการทะเลาะวิวาท ก่อคดีทางเพศ^๕ เป็นต้น

ผู้ศึกษาค้นคว้าในฐานะครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ศึกษาปัญหาดังกล่าวแล้วจึงมีความสนใจใคร่ที่จะศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนบางนาคนอก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ใน ๕ ด้าน คือ ด้านการศึกษาหลักสูตร

^๔ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือแนะนำสื่อการเรียนการสอนศีลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑.พิมพ์เผยแพร่โดยกลุ่มนโยบายพัฒนาผู้เรียน,(กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่บริษัท พรักหวานกราฟฟิคจำกัด,๒๕๕๔),หน้า ๒-๓.

^๕ กรมวิชาการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา : กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร : อรุณกาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๒.

ด้านการกำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านการทำแผนการสอน ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรม การเรียน การสอนตามแผนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล เพื่อจะได้ทราบแนวทางในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูหรืออาจารย์ โรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูหรืออาจารย์สอนในโรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาครูหรืออาจารย์สอนในโรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาครูหรืออาจารย์สอนในโรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ผู้วิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ไว้ ๕ ด้าน คือ

- ๑) ด้านการศึกษาหลักสูตร
- ๒) ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
- ๓) ด้านการทำแผนการสอน
- ๔) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- ๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล

๑.๓.๒ **ขอบเขตด้านประชากร** ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร กำลังเรียนอยู่ในปีการศึกษา ๒๕๕๕ จำนวน ๑,๐๐๐ คน

ข้อมูลจำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากฝ่ายทะเบียนและวัดผลโรงเรียนวัดบางนานอก

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ โรงเรียนวัดบางนา นอก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ รวมระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครู อาจารย์ โรงเรียนวัดบางนา นอก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไรบ้าง

๑.๔.๒ ผลการเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาครูหรืออาจารย์สอนในโรงเรียนวัดบางนา นอก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๔.๓ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดบางนา นอก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร มีอะไรบ้าง

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

วิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง เนื้อหาวิชาที่ว่าด้วยประวัติความเป็นมาและความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมคำสอนของทางพระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี รับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะคุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑

จัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูหรืออาจารย์สอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นประถมศึกษา ดังต่อไปนี้

๑) ด้านการศึกษาหลักสูตร หมายถึง แนวทางการจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียนที่ชี้แนะผู้บริหารการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้จัดมวลประสบการณ์ที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตร

๒. ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ หมายถึง ข้อความที่ระบุคุณลักษณะการเรียนรู้และความสามารถที่ครูต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังจากที่นักเรียนได้ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องหรือบทหนึ่ง ๆ แล้วเป็นจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่ได้แนวทางมาจากความคิดรวบยอดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งหวังไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน

๓. ด้านการจัดทำแผนการสอน หมายถึง การจัดวางแผนการสอน แผนการสอน หรือโครงการสอน ประกอบด้วยการกำหนดจุดประสงค์ การจัดเนื้อหา กิจกรรม ประสิทธิภาพต่าง ๆ สื่อการเรียนรู้ สื่อการสอน วิธีสอน กระบวนการเรียนรู้ กลวิธีต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้

๔. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กรรมวิธีการจัดกิจกรรมโดยวิธีที่หลากหลาย มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เกิดการพัฒนาตนเองและมุ่งพัฒนาผู้เรียนโดยใช้เทคนิควิธีสอนที่มีความหลากหลาย

๕. ด้านการวัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์แทนปริมาณหรือคุณภาพของคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัด โดยสิ่งที่ต้องการวัดนั้นเป็นผลมาจากการกระทำหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน เช่น การวัดผลการเรียนรู้ สิ่งที่วัดคือ ผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วนการประเมิน เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการวัด คือ นำตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่ได้จากการวัดมาตีค่าอย่างมีเหตุผล เทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ เช่น โรงเรียนกำหนดคะแนนที่น่าพอใจของวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ดีมาก เป็นต้นลักษณะเช่นนี้เรียกว่าเป็นการประเมิน

๖. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร มีประโยชน์ที่ได้รับ ดังนี้

๑.๖.๑ ได้ทราบผลการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูหรืออาจารย์สอนในโรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๒ ได้ทราบผลเปรียบเทียบการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูหรืออาจารย์สอนในโรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๓ ได้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูหรืออาจารย์สอนในโรงเรียนวัดบางนาออก เขตบางนา และเขตการศึกษาอื่น